

Erik Bech Jakobsen

SÅDAN VAR DET!

En bondekarls dagbog
1953 - 1966

Okt. 1952

Okt. 1952

143

Sukker

Sukker

141

1 1/2 kg sukker

Okt. 1952

1 kg

Sådan var det!

ERIK BECH JAKOBSEN

Sådan var det!

*En bondekarls dagbog
1953 - 1966*

Sådan var det!

En bondekarls dagbog
1953 - 1966

Layout, Sats & Tryk:
Christensens Bogtrykkeri, Bogtrykkergården a-s, Struer

Billede på titelside:
Gården "Øster Birkild", Asp

Tilrettelæggelse:
Erik Bech Jakobsen

Udgivet af:
Erik Bech Jakobsen

ISBN 87-990569-0-9

3. oplag 2007

Erik Bech Jakobsen
"Øster Birkild"
Birkildvej 12, Asp
7600 Struer
Tlf. 97 48 71 93
Mobil 61 76 00 22
Mail: birkild.et@dlgtele.dk

*Jeg vil takke Struer Museum for hjælp til at komme i gang,
og takke alle der har givet gode råd og lånt mig
billeder til bogen. Tak til Helle Mehl, Birkild for dit
arbejde med at finde opskriften på sæbe og saltlage og
til Mathilde Jakobsen, Sønder Dal i Fousing for gennemlæsning
og påmindelser om fejl m. m.*

Indholdsfortegnelse

<i>Indledning</i>	7
<i>Venø</i>	25
<i>Julen 1953</i>	31
<i>Vind</i>	39
<i>Rønde Efterskole</i>	43
<i>Fabjerg</i>	49
<i>Hjem til jul 1955</i>	52
<i>Tarmstrammer</i>	56
<i>Fedestude og rødbrøgede fedekvier</i>	62
<i>Sommerferie</i>	70
<i>Venø igen - 1957</i>	73
<i>Silo</i>	79
<i>Nytårsaften 1958/59</i>	85
<i>"Brokholm"</i>	127
<i>Hjemmeværn, Luftmeldekorps</i>	133
<i>Sputnik</i>	134
<i>Sommerferie</i>	135
<i>Høst</i>	136
<i>Venø igen 1. november 1961 "Øster Nørskov"</i>	148
<i>Jagtgilde - Klapjagt</i>	174
<i>Lægård Landbrugsskole</i>	178
<i>Store Surkjær, Gudum 1/4 1964 - 1/11 1964</i>	184
<i>Sommerferie 1964</i>	188
<i>Vesterkjær, Fousing - november 1964</i>	191
<i>Struer Mørtelværk - april 1965</i>	198
<i>Sommeren 1965</i>	205
<i>1. november - jul "Meldgård"</i>	210

Jeg Erik Bech Jakobsen er født på Venø ved Struer på en lille gård "Strandgården" i 1939. Min far Jeppe Peder Jakobsen døde i 1945 af en hjertefejl, og min mor Ingrid Kristine Jakobsen drev gården videre med mine store søskendes hjælp.

Min storebror Bent lå i København ved Livgarden foråret 1950 - 20 år gammel. Der blev skrevet til kasernen - med underskrift af sognefogeden, Andreas Borbjerggaard - om fritagelse til hjælp en uges tid hen på sommeren og det fik han. Mor solgte gården 1. november 1952.

Jeg vil nu fortælle om de gårde, hvor jeg har været karl eller fodermester på.

Maden var ikke så fedtfattig, som den er i dag. Dengang i 1950'erne og 1960'erne var det virkelig fedesvin. De skulle have et godt lag flæsk på kroppen og være stive i nakken. Det hørte vi de gamle bønder sige. Svinene levede af græs, kogte kartofler, sukkerroer og grutning af byg samt syrnet eller skummet mælk. Det var meget dyrt proteinfoder. Det varede flere år efter krigen, før alt kunne købes, og der var normale tilstande.

Vi kan ikke sammenligne datidens mad med den mad, der kan købes nu, og det vi nu spiser. Der havde været rationeringsmærker på smør, sukker, mel og kaffe fra 1939 til 1952 eller 1953. Når en karl flyttede fra gård til gård i det tidsrum, havde han rationeringsmærker med. De passede med det tidsrum, han var på de forskellige gårde.

Bent. Garder nr. 12 Jakobsen.

*Strandgården Venø
først i 50'erne*

Kaffen fri!

1. oktober 1952: Dagbladet om en glædens dag for alle danskere: »Sjældent er Aktuelt Kvarter vel blevet imødeset med saa stor Forventning som i Aftes, da hele Landet lyttede til Handelsminister Rytters Meddelelse om, at man paa et Ministermøde samme Dag havde besluttet at fri-give Kaffen straks, saaledes at den er fri fra i Dag. Kafferationeringen indførtes den 16. december 1939«.

Der var ikke køleskab og fryseboks. El kom for eksempel først til Venø i 1950.

Alting blev næsten lavet på bondegården. Selvforsyningen var stor. Man havde mælk, kød (både gris, får, gæs, høns og kyllinger), grøntsager, bær og frugt. Man lavede syltetøj af bær fra haven. Der var jordbær, rabarber, hindbær, ribs og solbær. Man lavede også marmelade og syltede pærer.

I 1953 til jul fik jeg besked på at hente en spandfuld små tynde sukkerroer i roehuset. Dengang troede jeg, det var for at strække på rødbederne. Det kan det også have været, men det var nok mest for, at udnytte sukkeret i roerne. Når de blev blandet med rødbederne, afgav de sukker til rødbederne, og rødbederne afgav den flotte røde farve til de lange tynde sukkerroer. Så smagte de godt i blandet tilstand – og kunne vare meget længere.

I kælderens stod saltkaret, hvor den slagtede gris, når den var parteret, kom i saltlage, for at kunne holde sig frisk.

Hvordan måles en saltlages styrke?

Saltning og saltlager spiller ikke mere den store rolle for konservering af kød og flæsk som i "fordums dage". Nu fryser man sine kødprodukter i de fleste husholdninger. – Dog kan det godt være af betydning at kende lidt til, hvordan man måler en saltlages styrke, da man jo af og til har lyst til at sprænge et stykke kød til kogning. Også forud for røgning må der en saltning til.

Tabel over saltlager angivet i grader (Baume)

10 l vand tilsat 125 g salt	=	1 grad
1. 10 l vand tilsat 1250 g salt	=	10 grader
2. 10 l vand tilsat 1500 g salt	=	12 grader
3. 10 l vand tilsat 1750 g salt	=	14 grader
4. 10 l vand tilsat 2000 g salt	=	16 grader
5. 10 l vand tilsat 2250 g salt	=	18 grader
6. 10 l vand tilsat 2500 g salt	=	20 grader
7. 10 l vand tilsat 2750 g salt	=	22 grader
8. 10 l vand tilsat 3000 g salt	=	24 grader
9. 10 l vand tilsat 3250 g salt	=	26 grader

En mættet saltlage holder ca. 26 grader (1 del salt til 3 dele vand).

Lage nr. 1 og 2 tilsat eventuelt 30 g salpeter og 150 g sukker er egnet til sukkersaltning eller sprængning af ikke alt for store kødstykker. Lage nr. 5-6-7 er passende til saltning for kortere tid.

Lage nr. 7-8 kan bruges til vinterlage i gode, kolde kældre.

Lage nr. 9, der betegnes som en mættet lage, bruges til helårslage eller sommerlage.

Saltlagens styrke måles med en flydevægt, et såkaldt auro-meter eller lagemåler. Når man stikker lagemåleren i lagen, så den er i stand til at flyde, aflæses lagens styrke ved dens overflade, angivet i grader. Når man kender saltkoncentrationen over de forskellige lagegrader, der ses af hosstående tabel, vil man altid kunne se, hvor stærk lagen er. Vil man fortynde en stærkere lage, tilsætter man lidt vand, hvorved lagen bliver mildere.

Kød, der skal saltes, må være absolut frisk, det vil sige, må højst være slagtet dagen før. Det skal fremhæves, at skinker, spæk og lignende må være grundigt afkølet før saltningen, ellers sker det at kødet ikke holder sig og lagen fordærvs.

Noget andet er det, hvis man vil salte skinker med varmt salt, en metode der er ganske udmærket til ikke alt

for store skinker. Saltet kommes i en bradepande og varmes så meget, at man kun lige kan røre ved det med hænderne. Den endnu varme skinke gnides kraftigt med det varme salt på alle sider, hvorefter skinken hænges luftigt natten over. Salt i varm tilstand trækker bedre ind i skinken end i kold tilstand, og når skinken først er rigtig afkølet, saltes den på almindelig vis, og saltningstiden kan herved regnes med en forkortelse på 4-5 dage.

Skulle saltlagen, efter at kødet har ligget i lagen nogen tid, "slå om" - blive uklar - må kødet straks tages op og afvaskes i rent kold vand og derefter saltes i en ny lage, eller lagen koges op, skummes og hældes på kødet, når den er kold. Det må frarådes, når saltningen er færdig, af og til at lægge frisk kød i lagen, man må hellere tage noget lage op og salte kødet i en krukke eller lignende for sig selv end risikere at ødelægge lagen. Det er nødvendigt altid at lægge pres på kødet for at holde dette under lagen. Kommer kødet ovenfor lagen, kan der let komme bakterier til, og lagen kan da let inficeres.

Man sagde, at saltlagen skulle være så kraftig, at den kunne bære et æg.

Der var dog nogle steder, hvor der blev bygget kommunale frysehuse. Andre steder var det sammenslutningslaug (Andelsselskaber), som byggede frysehuse. I disse frysehuse kunne en familie leje en fryseboks. Man parterede grisene, pakkede ind og skrev på pakkerne, hvad der var i dem, og hvilken fryseboks de skulle i. Alle pakkerne blev afleveret i frysehuset, og en medarbejder lagde alle de nye pakker i en lynfryser. Når pakkerne var gennemfrosne, blev de af medarbejderen fordelt til de forskellige bokse.

Der blev lavet blodpølse, medister og frikadeller. Frikadeller og medister blev henkogt i krukker med fedt/sky. Der blev lavet blodpandekager af blodet fra gæs og ænder.

Høns og kyllinger gik i hønsegård eller ude i det fri, - både på møddingen og hvor de ellers havde lyst. Når der skulle bruges en høne, hentede man en af dem, som ikke var rød om hovedet, - om det så var fordi, den ikke lagde æg, eller den var syg, det ved jeg ikke, men dyrlæge kontrolleret blev de da ikke dengang. Nej fanget - af med hovedet, fjer og indvolde og så i suppegryden.

Kyllinger købte bønderne som daggamle fra rugerier – blandet eller kønssorteret. Så kom de under en varmelampe eller grisepære. Nogle gange havde folk en skruk-høne, som lå 21 dage og rugede på æg. Med havregryn, korn og vand varede det ikke længe, før kyllingerne voksede til. Sådant en flok kyllinger kunne gå i et hjørne af et hus eller lignende – hel tæt ovenpå hinanden, – og fik man ikke sådan en dyng kyllinger skilt fra hinanden, var de nederste kvalt – de klumpes sagde man.

Gæs og ænder gik sommetider i det fri omkring gården. De kom selvfølgelig ind hver aften, for at Mikkel ræv ikke skulle æde dem. Et sted jeg tjente, kom der, – når vi slagtede gæs, – en nabo og hjalp. Han puttede den slagtede gås i en tøjsæk – og lige et øjeblik ned i gruekedlens varme vand, så slog dampen ind under fjerene, og den var let at plukke. – Det var før resten det år november 1955 til november 1956, at jeg skulle have 4100 kr. + en gås – og selvfølgelig kost og logi – for et helt år – også lørdag og hver anden søndag, – men sådan var det dengang.

Hjemme plukkede vi gæssene tørre. Vi havde to kasser – én til dun og én til fjerene. Så blev de brugt til puder og dyner, – det var dejligt at ligge i sådan en ny dyne.

Når man har tjent på så mange gårde, opdager man mange forskellige madskikke. Nogle steder blev der bedt bordbøn til og fra bordet, – det gjorde mine forældre også. – Et sted kom jeg galt af sted, en aften jeg havde travlt, for jeg skulle i byen, manden var i bad, pigen satte de stuede kartofler på hjørnet af bordet, og så begyndte jeg. Men det gav så problemer dagen efter.

Et sted sad vi 3-4 karle og ventede på, at et par drenge på 2 og 4 år kunne bestemme sig for, hvilke kartofler og kødstykker de ville have. Med kun en times middags-pause kunne det godt skabe lidt uro i ens indre, men man sagde ikke noget.

Engang om ugen kom der en fiskemand. Og nu – jeg er fra Venø og næsten født op ved fisk, var det dejligt. Jeg kunne hurtigt tage ben ud, så tit fik jeg de andre karles fisk, de gad ikke have besværet med alle de fine små ben.

Nogle steder spiste man godt – med veltillavet mad i rigelige mængder. Andre steder var det afmålt, men det var

sjældent noget, man beklagede sig over. Det var jo ikke let om sommeren at holde mælken kold.

Nogle steder kunne det være en helt ung pige på 15-16 år, som lavede mad og dækkede bord, når madmor skulle passe børn med mere. Dengang var landhusmoderen næsten aldrig udearbejdende. Der var mange tjenestefolk på gårdene både karle og pige. Pigen skulle blandt andet også rede karlenes senge, vaske gulve, trapper, vinduer og feje gulve med mere. Hun skulle passe børn, når manden og konen var i byen om dagen eller om aftenen.

Om aftenen fik vi for det meste frugtgrød, men der blev også serveret kaffe og kage, eller der blev serveret et par kopper hyldetoddy, hyldebærsaft med kogt vand og måske sukker.

Et sted jeg tjente, stod der, når jeg kom hjem, en tallerken med kage eller lignende. Man kunne også (gå i spandene), som man sagde. Det var når, man kom hjem til gården – måske fra håndbold eller fra biografen. Så hældte man noget mælk fra én af de 4-6 mælkespande, som stod fulde af mælk fra aftenmalkningen, op i spandelåget, holdt fingrene for 2 huller i låget og drak en dejlig tår mælk.

Et sted jeg tjente som fodermester, fik en karl en krumme i luftrøret. Han faldt over i et bord og slog hovedet. Han lå syg i flere dage i karlekammeret, og der blev så båret mad ud til ham. Karlekammeret lå i en udbygning uden varme. Kun en tynd fjælvæg til de tre sider og en ydervæg, og med hestestalden på den anden side af fjælvæggen. Intet varmt toilet eller bad, nej det var et værre hummer, men sådan var de fleste karlekamre. Det viste sig senere, at karlen havde fået hjernerystelse.

Jeg har tit haft mine sokker med i sengen, for ellers var de helt stive af frost, når jeg kom op om morgenen. Dynen var hel rimet af det, jeg havde åndet om natten, når jeg sov. Men vi var næsten aldrig syge. Jeg havde en elektrisk kakkelovn, som jeg havde købt for 39 kr., – så lidt varme havde vi om aftenen.

Jeg havde også en radio og en grammofon, så karlene var meget inde hos mig. Også nabokarlene kom tit og hyggede sig, men vi drak aldrig øl og den slags..

Når man leverede sødmælk på mejerierne, blev det skummet, og der blev lavet smør og ost. Så fik bønderne retur fra mejeriet skummetmælk – senere syrnet mælk,

som blev fordelt til kalve og svin. Cirka én gang om ugen kom der en slant kærnemælk retur i en af mejerispandene, der kunne være store smørklatter i sådan noget kærnemælk. Kærnemælken blev brugt til kærnemælkssuppe – sommetider med rosiner i. Der kunne også laves kærnemælksgrød, hvor man tog en smørklat i. Men det bedste var nok om sommeren, når man fik koldskål med æg og sukker. Der blev også drukket meget kærnemælk – både for tørst og til mad.

Pigen hentede sødmælk i malke rummet efter aftenmalkning kl.18 – og det var ikke altid let, for det var jo også der, vi vaskede os. Vi hentede cirka 8-10 l varmt vand inde ved fyret i bryggerset, og det delte 3-4 karle, så noget koldt vand blev der også brugt. Hvis man hældte en tre liter varmt vand over kroppen først, kunne man godt tage den kolde bruser. Der var en karl, jeg tjente sammen med, han kunne godt vaske sig med kasket på og pibe i munden, men pigerne var vilde med ham.

Nogle steder spiste karlene morgenmad 6:45, efter de havde gjort deres morgenarbejde – muget ud ved kreaturer, svin og heste – så var de klar til at begynde markarbejdet med mere kl. 7. Et sted jeg tjente, var der to karle, der stak asparges med lange knive før de fik morgenmad. (hvide asparges).

De fleste spiste nok ved 7 tiden, og andre steder gik det måske ikke lige efter klokken. Mange spiste havregrød med en smørklat og sukker, men de fleste fik rå havregryn med sukker og kold mælk. Et sted jeg tjente, fik vi kold sirup – roesirup, – det var så godt, at vi karle kunne komme i tanke om, at tage havregryn med sirup på, hvis vi var alene hjemme en dag. Så kunne der selvfølgelig også laves røræg – æg rørt med sukker, eller vi spiste flere spejlæg hver. Der var også nogle, der fik øllebrød. Der var altid rugbrød og sigtebrød. – Det er i grunden mærkeligt, at vi tog så mange stykker rugbrød, som vi havde lyst til, men kun én sigtemellemmad.

Formiddagskaffe

De fleste steder fik karlene formiddagskaffe cirka kl.9:30. Det kunne være fire halve stykker smurt rugbrød på et fad. Det kunne også være rugbrød og sigtebrød, som vi selv skulle smøre, der var margarine, pølse, skinkekød, lever-

postej, ost, syltetøj og honning. Der var tit krydderfedt - hjemmelavet - på bordet.

Sommetider blev formiddagskaffen bragt ud i marken, hvis karlene tyndede roer ud, høstede med selvbinder, eller satte kornnegene sammen (til rå'e). Det kunne også være beskidt arbejde, så som "møgkørsel" (staldgødning) og kørsel med ajle og den slags.

Blev der sorteret kartofler om vinteren, eller blev der samlet kartofler af 12-16 personer - mest damer, havde man selv formiddagskaffe og mad med samt noget saftvand - selvfølgelig hjemmelavet saft. Der var meget sjov, og der blev fortalt historier ved sådanne kaffepauser. Skulle man noget privat, foregik det inde mellem træerne eller bag diger og lignende. Man kom til at kende folk på en anden måde, hvor det humoristiske kom frem, og de fleste hævninger var lagt på hylden, som man siger.

Når 12-16 mennesker lå på deres knæ på en kartoffelmark og samlede kartofler i kurve, som blev tømt af en karl eller en daglejer, skulle de helst følge med, for ellers var det ikke let at komme rundt med traktor eller vogn. Jeg har prøvet at tømme kurve, hvor jeg kørte med en firehjulstruktet landrover med vogn efter, den kunne bedre trække vognen end en traktor. Der blev selvfølgelig også båret i kartoffelkule, men så skulle kartoflerne jo flyttes bagefter.

Nogle steder gik karlene og arbejdede fra 7-12 og fra 13-18. Det var lange dage for en ung karl. Nogle bønder fandt da også ud af, at en lille pause kunne være givet godt ud, for hvem kan holde ud til at arbejde i fem timer i træk, og der var ikke megen hvile med middagsmad kl. 12 og kaffe 12:50.

Ved middagsmaden kl. 12 var man altid sulten, for det var jo næsten kun håndarbejde. Eller det at trække bagefter et spand heste med plov eller harve kunne være ret afkræftende.

Så blev der serveret: Kartoffler med brun sovs - mirabelle-suppe - frugtgrød - boller i karry - hyldebærgrød - hyldebærssuppe med æbler eller rugbrød eller måske kold kærnemælksgrød - æggekage med rugbrød - fisk - hønsekødsuppe - kylling - tomatsuppe med fiskeboller - hare - fasan - bygggrød - kærnemælksuppe og kærnemælksgrød - budding - citronfromage - flæskesteg - hvid-

kålsrouletter - hvidkålssuppe og grønkålssuppe - rosenkål. (Der var et sted, hvor vi havde 300 tomatplanter i drivhus, og vi solgte tomater til Brugsen og flere købmandsforretninger) - grøntsagerne gav vitaminer sammen med kartoflerne.

Til eftermiddagskaffen kl. 15 var der sigte- eller franskbrød, boller eller hvedebrød. Børnene fik kakaomælk i glas, et sted jeg var.

Om aftenen - eller cirka kl. 18:30, hvor vi spiste, var der kartofler (rester fra middagsmaden) - rugbrød - hjemmebagt sigtebrød - ost, pølse med mere - og der blev drukket sødmælk og kærnemælk til. Humøret var højt, men alle skulle være færdige, før vi kunne gå ud på værelset, også børnene, for der skulle jo også bedes fra bordet nogle steder.

Vi var jo så mange karle og en pige på en gård, ung mand og ung kone, at vi kunne spille kineser og bob. Der var ikke fjernsyn, så de lange vinteraftener kunne vi sidde inde i stuen og more os over de andres fejl og dumheder. Om vinteren var der gymnastik i skolen, og var der sne, gik vi de cirka 2 kilometer. Så løb vi rundt i en iskold gymnastiksal for at varme op, sommetider spillede vi volleyball. Det var vinteren 1959-60. En aften jeg skulle i bad efter et par timers gymnastik, volleyball og leg, havde jeg mit ur på. Jeg bandt det lige om fodbruseren på den anden side af gangen. Men jeg fik ikke uret med hjem om aftenen, og dagen efter var det væk, og jeg har aldrig set det siden. Så måtte jeg til Lemvig for at købe et nyt ur.

Pigerne gjorde også gymnastik. Og da der var opvisning i Lemvig, var vi selvfølgelig inde at se dem. Der blev taget billede af pigerne, og jeg bestilte et for 4 kr. Jeg har det endnu i et af mine fotoalbums.

Om sommeren spillede jeg håndbold, men der var en vis rangliste i et sogn. Nogle gårdmandssønner var selvskrevne til at være på mesterrækken og på A holdet, så måtte én udefra tilpasse sig på B hold eller 2.B. Det var ikke sådan at de, som var bedst, var med på det bedste hold. For når vi løb og trænede,

Drivhus - Havskov Gudum

Gymnastikpiger i Gudum 1959-60

Min Nimbus 1952
med varesidevogn

spillede karle og piger tit sammen, så det var tit noget tilfældigt, hvilket hold man kom på.

Jeg kan huske sådan en dejlig sommeraften efter håndbold. Jeg havde en Nimbus motorcykel med varesidevogn model 1952, og en aften var der mange, som ville holde den tilbage, da jeg skulle af sted, men 7 unge mænd skulle der til. Det kunne også få en ung mand til at blive bange, hvis man kørte med ham i sidevognen, og så løftede den og kørte, men sjovt var det.

Med plads i flere forskellige sogne, har jeg spillet håndbold på Venø - Vind ved Holstebro - Resen - Fabjerg og Gudum ved Lemvig - Thorum i Salling. Vi spillede mange forskellige steder, når der var kampe i de andre sogne.

En aften jeg skulle spille håndbold i Fabjerg ved Lemvig, var det et frygteligt regnvejr, og vi var kun fire af sted, det var ikke let, så vi tabte stort. Men andre gange kunne vi lave hele opvisningskampe med mange mål, og mange skulderklap efter kampene. Bagefter drak vi sodavand og spiste is og flødebolle.

Engang efter træningskamp på Venø var der 6-7 Struerpiger, som var roet til øen i en lang flot robåd. Men det var blæst op, og så lejede de mig til at køre sig op til færgen for 7 kr., det var 1 krone mere end bussen tog, men det blev mere en principsag. 6-7 piger + mig i en folkevogn - så var der også fyldt op.

Hvert år var der sportsfest rundt i de forskellige sogne. Så kom alle de unge mennesker, karle og piger som spillede håndbold i andre sogne, dem de var i pulje sammen med. Det var nok mest lørdag og søndag. Så kunne der købes is, pølser og wienerbrød med mere. Om aftenen samledes de unge et sted, og så blev der leget sanglege, hvor vi selv sang. Jeg havde min grammofon og kendte mange af de nye sange. Der var ikke musik, men vi sang. Man gik rundt og fandt en pige og dem, som ville være med til en møllevinge, - og så gik legen lystigt. - Det kunne være i en lade, på et staldloft eller ude i det fri - i en have eller på bar mark. Der var også store rundkredse, hvor alle kunne være med, men der var altid nogle, som var for generte, - eller som hellere ville snakke med kammeraterne.

Året 1960 var jeg i Havskov i Gudum på tredje år som fodermester. Det år kom alle fra nogle sogne om aftenen til gården og legede. Jeg kan huske, der var én, der spiste næsten 30 røde pølser, - det var nu et væddemål. Senere - midt i tresserne - blev der musik til sanglegene i et maskinhus. Der måtte selvfølgelig ikke danses rigtigt.

Der var også unggilder eller ungdomsgilder rundt på gårdene. Nogle steder blev alle karle og piger inviteret til unggilde. Men der var mange steder, hvor det kun var en enkelt karl, der var inviteret. Disse sanglege foregik mest på græsplænen i haven eller i laden, men det kunne også være på en mark. I kan tro, at benene og sangstemmerne blev rørt på sådan en aften. Så var der kaffe med boller og kager - aldrig øl, men en sodavand og saftvand var der. Det kunne være flere uger i træk, man skulle til de festlige unggilder, og vi morede os meget.

Sange fra unggildetiden 1958-60 i Gudum:

Fra Engeland til Skotland....

En jæger gik at jage....

Marken er mejet....

På Vossevangen, der vil jeg bo....

Oppe på loftet, der boede 2 nisser....

Ole sad på en knold og sang....

Den glade vandrør kaldes jeg....

Napoleon var en tapper kriger....

Ude på landet, hvor kartoflerne gror....

Når vi får en Tulle, skal vi ud at rulle....

Oppe på bjerget....

Liselotte....

Tyv, ja tyv det skal du være....

Eller Jeg tror du går og sover....

Eller Da jeg rejste fra min kone, glemte jeg min paraply....

Ja mit navn det er Klaus og mit humør...

Alle mand til pumperne....

To mand frem for en enke....

Der var også sanglege til Pinseblus. Én gang hvert år - på 1. pinsedag taler af en præst eller en missionær for KFUM og K - Kristelig Forening for Unge Mænd og Kvinder, derefter var der sanglege. Og det var for det meste på en gård. De to karle, jeg tjente sammen med, kørte et læs ris og noget spildolie op til et stort bål ved en bondegård, hos

2. Vita nede fra B. Tring var god i hovedet, det kunne vi ikke være bekendt Olav nede fra X Johans Hødgjør var også ved at gå ud af skindet for ikke at navne Bjvind på Ø Lind. Vi kørte da ned af vejen til "Hans for" og ligede over i Krøjkas finne.

nå. Kl. 11 "Jeg er lige kommet hjem fra Pinselids, det var mange. Vi var Lær, Neds Bøjing, Vita og Jens, Eggel, Bodil og Ruth. Lis ogge ved styrelse Thomsen. og så havde jeg fundet en stikke, jeg ved ikke hvor hun var fra. Der var en stor bit. Vi startede en målvinge nede ved Krøjka på østfalken. Men vi havde Horn i Tiber og Annelis i Bjgørd med i stedet for Bodil og hende jeg havde med. Kristian ville med hør Ruth, hun er i store Krogged men hun ville ikke hør, men med hør at gøre, hun kørte da op og fik en halv hundrede med ned for et par. or bort.

Immanuel Jakobsen, Nr.Vium, og den 17. maj 1959 var jeg så til pinseblus om aftenen. Jeg kom hjem 1:15 om natten den 18. maj efter festen.

Citat fra dagbogen:

Jeg er lige kommet hjem fra Pinseblus, der var mange. Vi var Leo Thorsen, Mads Råbjerg Andersen, Vita Jensen og Jens Jensen, Ejgil, Bodil Christiansen, Ruth Lønbæk og Lis oppe ved dyrlæge Thomsen. Og så havde jeg fundet en strikke, jeg ved ikke, hvor hun var fra. Der var et stort bål. Vi startede en møllevinge nede ved Krøjkær på asfalten, da festen var slut. Men vi havde Karen i Fiskbæk og Annelise i Øjgård med i stedet for Bodil og hende, jeg havde med. Kristian ville med Ruth, - han er i Store Krogsgård, - men hun ville ikke have mere med ham at gøre. Han kørte da op og fik et halvt hundrede med ned for at jage os bort. Vita nede fra Ø. Trabjerg var gal i hovedet, det kunne vi ikke være bekendt. Olav nede fra Johannes Høgesgård var også ved at gå ud af sit gode skind, - for ikke at nævne Ejvind på Ø. Lind. Vi kørte ned ad vejen til "Havskov" og legede ovre i Krøjkær fenne.

Grundlovsdag den 5. juni 1959:

Ja i formiddag kalkede jeg loft i stalden. Mejner var nede med et nyt elektrisk hegn - Et Ballerup til 230 kr. Jeg kørte til Fousinggård over middag. Oluf var ved at sætte slåmaskinen på traktoren. Efter kaffen var jeg i Ølby Præstegård. Bodil og Åse kom hen og hilste på mig med hånden. Jeg spiste svinekotelet på Stigårds Hotel til 7,50 kr. - fik benzin for fem kroner ved Rørholm. Jeg kørte til Kabbel. Leo kom lige efter i sin fars bil, Morris Oxford, og så kørte (Nick) Niels Pedersen, Leo, Ole, jeg og to andre til Rydhave. Der var imellem 3 og 4.000 mennesker ovre på Rydhave. Peter Blindkilde var med i en møllevinge sammen med os. Vi var Tove, Solveig Silkjær og Vita i Trabjerg. Jeg havde én med, som var fra noget syd for Herning. Leo var i Lemvig for at køre sin far og mor hjem, og så kom han ud efter os bagefter, - vi gav to kroner hver til benzin. Bent på Kloster blev kørt ned af en bil fra Struer, da han kørte op fra staden og over vejen.

Der var også rene karlemøder og pigemøder i KFUM og K. Sådan en aften, hvor der var pigemøde på en gård, kunne enkelte karle godt finde forbi de steder, når mødet var slut.

Der var også fællesmøder og møder i missionshuset med præsten eller gæstetaler. Der blev holdt afskedsfest for de, som skulle flytte til 1. november. Efter 1. november blev der velkomstfest for de nye, som var kommet. Efter konfirmerationerne blev der holdt konfirmandfest i missionshuset.

Sankt Hans fest:

Det var den 23. juni 1959

Det var i "Skovgård" hos Bernhardt Dahl. Det var pastor Petersen fra Tørring, der talte. Mere står der ikke i dagbogen og jeg kan ikke huske det i dag 2004.

Da jeg var dreng på Venø, handlede jeg meget med de andre drenge. Og jeg fortsatte med at handle med dem, jeg tjente sammen med. I 1959 købte jeg en brugt knallert for 450 kr. - en NSU Quickly, med 2 gear og kickstart. Den solgte jeg så til én, jeg tjente sammen med, for 500 kr. + en cykel.

N.S.U. Quickly

I 1956 købte jeg en brugt "Røjs" radio i Lemvig for 150 kr. og en grammofon i skab med mange 78'er plader. Jeg skrev pladerne ned på et stykke papir den 18. april 1956:

1. Jeg har min hest - En spillemand
2. Når harmonikassen i landsbyen går - Træsko-Valsen.
3. Rio's lille Rita - Bandittens sang.
4. Wilhelmina - Jeg kan ikke få hul på kokosnødden.
5. I Kongens klæ'r - side 1 og 2.
6. Dejlig er sommernatten - Liljekonvallens farvel.
7. Billedet på det gamle klaver. - Masser røde roser.
8. Den kåde jammerkommode - side 1 og 2

Den 5-6 - 1815.

(Binnen 17)

Kære Dagbog.

Ja i formiddag sekkede jeg loft i
Meyner vor ude med en ny elskers
begyn, en Ballerup til 230Kr. Jeg kørte
til Torringgård over middag, Althj var ved
at sætte sløsmartiner på bakken. Efter
kaffe var jeg i Althj Præstegård. Bodil og
Ane kom hen og hilste på mig med
den. Jeg synte vintertøjet på stigen til
175. Jeg benyttede for fem kroner ved Hørmum
jeg kørte til træbet, Leo kom lige efter i
sin fars bil, og så kørte Mik, Leo og
jeg og to andre til Ryhave. Der var imidlertid
3 og 4000 mande der var. Peter Blinshille
var med i en måling, sammen med os
vi var. Tore og Lovvig Siltens, Kåte i træbet
jeg havde en mid, som var for noget
syd for Herning. Leo var i Lønning og
kørte sin far og mor hjem, og så blev
han ud efter en træbet, vi gav to kroner
hvor til Bencin Bent på Kloster blev
købt med af en bil fra Struer, da han
kørte op fra staden, og over vejen.

9. Hele ugen alene - Oh, sikken beautiful hopsasa.
10. Søren Bramfris lærkesang - Nyhavns nætter.
11. Indianer - Kære John.
12. Musik ombord - side 1 og 2
13. Den gamle sti - Fussers forårsfløjt.
14. Shut up and drink your Beer - Give me?
15. Der går altid både tilbage - Musik og sang.
16. Texas gule rose - Mathine.
17. Ringen - Der nede i dalen.
18. Gemytlige Polkaer - side 1 og 2
19. Psykoanalyse - Solitudevej
20. Det var på Rundetårn - Vognen og mig.
21. En lille rød tulipan - Det kolde hjerte.
22. Den lille fiskerpige - En vals på mit skipperklaver.
23. Min vagabondsang - Veteran.
24. Johnny - Vaya con dios.
25. Heide röslein - Friesen-Modet.
26. Den lille Zigeuner - Hedepigen.
27. Ebeltoftvalsens - Højskolehjemmet
28. Vesterhavsbølger - Eldorado.
29. Sa'e den ene bajer til den anden - Marken er mejet.
30. Nyhavn - Bag fængslets mure.
31. Jeg står og vrøvler - Til spiritus prøve.
32. Mama dukkens sang - Far danser mambo
33. En mand - En kvinde

Den 24. august 1957:

34. Når lykken banker på - Arividerci Roma.
35. Texas gule rose - David Chrocket.
36. Her i vores hus - Danser vals eller tango
37. Send en hilsen hjem - Med guitar, banjo og mandolin.
38. Solskin om bord - Vi spiller redekam.
39. Vi er på vej - 6 dages valsen.
40. Rørvig valsen - Sol på dæk.
41. Hils fra mig der hjemme - Mor i Kerteminde.
42. Skæve Thorvald - Fynsk polka.
43. Guldkorset - Den gamle gartners sang.
44. Tag dit glas - Min Amanda er fra Texas.
45. Onkel fra Minnesota - Alabama Rag
46. Tante Oda fra Minnesota - Nisse, Lasse og Kalle og jeg.
47. Bytte partner - Giv mig dit hjerte.
48. Med Holger til søs - side 1 og 2
49. Oppe på bjerget - Blåt tøj og bowlerhat.

Den 28. august 1957:

50. Begravelse i Nevada - side 1 og 2

Engang brændte jeg også fingrene, som man siger. Jeg havde købt noget værktøj af en ung mand for en stor projektørlygte og 25 grammofonplader. - Det var i 1957. Og da jeg tjente på en ny gård, kom sognefogeden en dag ned på gården. Min husbond viste ham ind i stalden, - det var Pe' Tång, kaldte vi ham. Han havde Øster Tang i Gudum og hed Peter Graversen. Min samvittighed fejlede ikke noget, men jeg måtte ned på politistationen og aflevere værktøjet. Det var stjålet i Rom grusgrav. Jeg fik min projektør og mine 25 stk. 78'er plader, og så hørte jeg ikke mere fra det. Sognefogeden kom dog senere i 1958 efter 35 kr. - Jeg havde siddet bag på andenkarlen Poul Erik Knudsen's knallert fra Gudum til Struer. - Min motorcykel var til reparation hos Axel Thomsen i Søndergade.

Da jeg 1. november 1956 flyttede fra Holtesgård i Fabjerg og begyndte som fodermester i Ørgård i Resen - hos Jens Ørgaard Halsskov, - ville min grammofon ikke spille. - Der var dog en forklaring. I Fousing blev der i 1912 oprettet et elektricitetsværk, og der fik vi strøm fra, - så det var altså jævnstrøm. Jeg tror, jeg ødelagde motoren, for da jeg flyttede til "Havskov" i Gudum 6. januar 1958, duede grammofonen stadigvæk ikke. Jeg fik så en ny "Philips" motor i - med fire hastigheder - 16-33-45-78, og så kunne vi bare spille. Der skulle bruges en radio, som afgav sin højtaler. Der var også en ekstra højtaler uden kabinet med en ledning gennem muren ind til det andet værelse, så kunne de andre karle også bedre høre musikken.

Jeg havde også købt en elektrisk kakkelovn nede hos købmand Pedersen for 39 kr. En dag kom manden på Nygård Jens Grysbæk og sagde, at han ville lige fortælle mig, at min kakkelovn brugte strøm for 100 kr. om måneden. Men det gjorde ikke noget, for det skulle være sådan, at vi var glade for at være der.

Der var næsten altid karle, og enkelte gange var der piger med. Når vi så var mange samlet og radioens højtaler var stillet til grammofon - og godt skruet op, var der larm på sammen med snakken.

Jeg havde også et blad, der hed Tempo. Der var noveller, og så var der sangtekster. Så jeg fik hurtigt lært melodien.

Så var der jo ønskekonzert fra 12-14 hver søndag og cirka en time hver tirsdag aften. Jeg hørte engang "Onkel fra Minnesota" med Buster Larsen om søndagen. Allerede mandag i middagspausen var jeg i Lemvig for at købe pladen for 6,50 kr. Vi hørte altid musik enten fra Luxembourg eller program et. Ældre dansemusik var meget populær. Det skete også af og til at mine medtjenere (kolleger) kom med en ny plade, - eller en af de karle, som kom og hørte på. Jeg har dem selvfølgelig endnu og kan også spille dem med en anden grammofon.

Der var en karl, jeg tjente sammen med i 1959 Leo Thorsen, han købte en stor ny harmonika til 685 kr. hos Alfred Christensen i Holstebro, jeg købte en brugt for 100 kr. - og en ny guitar i Holstebro hos Alfred Christensen, men jeg lærte aldrig at spille på den. Der var ellers nok guitarister idoler - Elvis Presley - Tommy Steel - Rolling Stones med flere.

Den første november 1960 begyndte jeg som fodermester på "Brokholm" Thorum ved Breum i Salling. Min storebror Bent på 30 år, var fæstet som bestyrer på gården, - der var 140 tdr. land. - Han og manden på gården ville så have mig som fodermester. I min daværende plads i "Havskov" fik jeg 6200 kr. + kost og logi for et helt år, - og min storebror ville så fæste mig. Han havde gode anbefalinger. Så hvis han kunne fæste sin lillebror til at passe kreaturer, skulle han få 1000 kr. mere i løn. Jeg blev så fæstet for 8000 kr.

I Salling var der ingen unggilder som i Gudum, men der var baller rundt i gymnastik- og ungdomsforeninger. Jeg var i 1961 med til sportsfest på Thy - Thorup hed sognet. Vi var et par busser kørende fra Salling - over Mors med færgerne Pinen og Plagen. Jeg var indkvarteret på "Thorup Savværk", og mit værtspar kørte til Thorup Strand, hvor vi så Skarreklit med mere. Skarreklit var oprindeligt forbunden med Bulbjerg. Den 16 m høje limstensspille knækkede af i efteråret 1978, og er nu hvileplads for søfugle. Vi spiste, og så var der bal bagefter. I kan tro, jeg var træt, da jeg kl. 4,15 - efter den lange køretur fra Thy - over Mors - med færgen, kom hjem til gården. Jeg satte mig på sengen, men turde ikke lægge mig, for kl. 5 skulle kørerne hentes på marken til morgenmalkning.

Erik Bech Jakobsen er født i 1939, på en lille gård »Strandgaarden« på Venø ved Struer, som den yngste i en søskendeflok på syv.

Landbruget har været hele hans liv. En bemærkelsesværdig grundig dagbogsføring har gjort, at det nu i denne bog er mulig, at genopleve en bondekarls dagligdag for 50 år siden.

Udførlige beskrivelser af arbejdsrutiner, fritidsliv, madvaner m. m. gør læsningen spændende og indlevende fra første til sidste side.

1956 ” Hestene i Fabjerg fik sukkerroer, som blev vasket. Der var en aflang balje på fire ben – halvt fyldt op med vand. I den var der en tromle med gitter og et håndsving. Man lukkede den runde gittertromle op, fyldte sukkerroer i – selvfølgelig pæne store roer – så lukkede man tromlen og drejede nogle omgange på håndsvinget, og roerne var rene. Vandet skulle dog skiftes af og til og det jord, som kom fra roerne, lå jo på bunden af baljen, så det skulle også fjernes af og til. – Det var nok mest på lerjord, at det blev brugt. ”

1957 ” I forsommeren var jeg også på session, men blev kasseret, da jeg var lille og spinkel. Men 100 »høveder« og nogle svin var jeg ikke for lille til at passe. ”

1959 ” Jeg hørte meget radio og spillede musik. Det kunne være ønskekoncert – ældre dansemusik – fra Landsbyen i Herning – Kilden i Ålborg – eller frikvarter med den Gyldenblonde. Jeg spillede meget på min grammofon. Det kunne jeg godt lide. ”

1966 ” 1. marts 1966 begyndte Fousing Mejeri med to tankbiler. Det var to Ford Trada biler. Meldgård fik en 300 liter rustfri ståltank til mælk. Der blev hældt frisk mælk i en balje oven på en ribbekøler, og så løb det ned i mælketanken – efter aften- og morgenmalkning. ”

